

Η συμβολή των εκπαιδευτικών εκδρομών στη μάθηση. Απόψεις εκπαιδευτικών

Ζωή Γκουτζέρη, Μαρίνα Κουγιουρούκη

Εισαγωγή

Η μάθηση είναι μία απλή διαδικασία προβλέψιμων αλλαγών αιτιατού-αποτελέσματος, της οποίας τα προϊόντα αποκτούνται από τη συσσώρευση εμπειριών που προκύπτουν από πολλές και διαφορετικές πηγές στη διάρκεια του χρόνου (Falk, 2005: 269) Είναι ταυτόχρονα μία διαδικασία που μπορεί να λάβει χώρα σε ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα εντός και εκτός τάξης (Καρνέζου, 2010: 48).

Η μάθηση διακρίνεται σε «φυσική» η οποία είναι τυχαία και απρογραμματιστή και σε «σχολική» η οποία είναι προγραμματισμένη (Χατζηδήμου, 2010: 194-199). Επίσης, διακρίνεται σε «τυπική», «μη τυπική» και «άτυπη» μάθηση, χωρίς όμως να υπάρχει πάντοτε ομοιόμορφος διαχωρισμός (Falk, 2005: 269-271). Αξίζει, βέβαια να αναφερθεί ότι σύμφωνα με την ξενόγλωσση βιβλιογραφία διακρίνεται ακόμα ένα είδος μάθησης, η «εξωσχολική» (outdoor learning) (Dillon, Rickinson, Teamey, Morris, Young Choi, Sanders, Benefield, 2006), στο οποίο εντάσσονται οι εκπαιδευτικές επισκέψεις.

Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις είναι εκδρομές εκπαιδευτικού περιεχομένου σε συγκεκριμένο χώρο που διοργανώνονται από το σχολείο και στοχεύουν στη μάθηση μέσω της απόκτησης εμπειριών (Krepel & Duvall, 1981· Τσαγκαρλή-Διαμάντη, 2006· Καρνέζου, 2010· Behrendt & Franklin, 2014).

Στο πλαίσιο μίας εκπαιδευτικής επίσκεψης των μαθητών σε χώρους, όπως για παράδειγμα ένα μουσείο (π.χ. αρχαιολογικό, λαογραφικό, φυσικής ιστορίας), μία βιβλιοθήκη, ένα πάρκο κλπ. τους δίνεται η δυνατότητα να έλθουν σε επαφή, να παρατηρήσουν και να μελετήσουν άμεσα τα αντικείμενα στο φυσικό τους χώρο (Krepel & DuVall, 1981· Harkins, 2013).

Η επίσκεψη σε ένα συγκεκριμένο χώρο και η δυνατότητα που δίνεται στους μαθητές να έλθουν σε άμεση επαφή με το γνωστικό αντικείμενο τους βοηθά να το κατανοήσουν και να αναπτύξουν μία γενικότερα θετική στάση απέναντι στην επιστήμη (Pasquier, & Narguizian, 2006· Mortensen & Smart, 2007· Higgins, Dewhurst & Watkins, 2012· Rix & McSorley, 1999). Η εμπειρία αυτή αλλά και οι γνώσεις που αυτή παρέχει παραμένουν στη μνήμη των μαθητών για αρκετό χρονικό διάστημα (Bamberger & Tal, 2008· Nadelson & Jordan, 2012).

Εκτός, όμως από την κατανόηση διδακτικών αντικειμένων και δυσνόητων εννοιών οι εκπαιδευτικές επισκέψεις συμβάλλουν μέσα από τη βιωματική μάθη-

ση στην ανάπτυξη της φαντασίας και την ενσυναίσθηση (Ανδρεάδου & Δρακάκη, 2008· Krakowka, 2012) και προσφέρουν στα παιδιά πολύτιμες ευκαιρίες για να συμμετάσχουν στις διαδικασίες εκτίμησης της τέχνης (Xanthoudaki, 1998).

Θα μπορούσε, λοιπόν, κανείς να ισχυρισθεί ότι οι εκπαιδευτικές επισκέψεις είναι ευχάριστες εμπειρίες μάθησης, οι οποίες προκαλούν την περιέργεια, την απόλαυση και την ενεργό συμμετοχή (Lucas, 2000), δίνουν κίνητρα (DeWitt & Osborne, 2007), κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών¹ (Falk & Adelman, 2003), και τους οδηγούν στο να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στο σχετικό με την επίσκεψη αντικείμενο (Jarvis & Pell, 2005· Knapp, 2000). Η θετική αυτή στάση συχνά τους οδηγεί να εκφράσουν την επιθυμία να επαναλάβουν τη επίσκεψη αυτή και με την οικογένειά τους προκειμένου να μοιραστούν την εμπειρία τους (Bamberger & Tal, 2008).

Την ιδιαίτερη συμβολή των εκπαιδευτικών επισκέψεων στη μαθησιακή και μορφωτική διαδικασία των μαθητών αναγνωρίζει και η ελληνική πολιτεία και δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την υλοποίησή τους (Χατζηδήμου & Χατζηδήμου, 2014, 289).

2. Αφετηρία, σκοπός και στόχοι της έρευνας

Η συμβολή των εκπαιδευτικών επισκέψεων στη μάθηση ενέχει βαρύνουσα σημασία και προσφέρει μοναδικά οφέλη τόσο στους μαθητές όσο και στους εκπαιδευτικούς. Ωστόσο, παρά τη σπουδαία προσφορά των εκπαιδευτικών εκδρομών, δεν υπάρχουν μέχρι σήμερα αρκετές μελέτες σχετικές με το υπό διερεύνηση αντικείμενο στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, και η διαπίστωση αυτή αποτέλεσε το κίνητρο να προβούμε στην έρευνα αυτή.

Κεντρικός σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο για τις εκπαιδευτικές εκδρομές, όσο και για τη συμβολή τους στη μάθηση και τη συμπεριφορά των παιδιών γενικότερα.

Ως τεχνική της συλλογής του υπό έρευνα υλικού επιλέχθηκε η συνέντευξη και συγκεκριμένα η ημιδομημένη συνέντευξη (semi-structured interview), καθώς προσφέρει τη δυνατότητα σε ένα ήδη υπάρχον σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων να προσθαιρεθούν ερωτήσεις, να αλλάξουν σειρά ή ακόμη και να υποβληθούν διευκρινιστικά ερωτήματα στους συμμετέχοντες στην έρευνα, δίνοντας με τον τρόπο αυτό στους συμμετέχοντες τη δυνατότητα να εκφραστούν ελεύθερα και στη διάρκεια που επιθυμούν (Verma & Mallick, 2004: 247).

¹ Για την πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία βλ. Ταρατόρη, 1999.

Όσον αφορά τις ερωτήσεις που τέθηκαν ήταν ανοιχτού τύπου, με τις οποίες διασφαλίζεται η ελεύθερη ανάπτυξη των απαντήσεων, αλλά και η δημιουργία ευχάριστου κλίματος και επικοινωνίας μεταξύ συνεντευκτή και συνεντευξιζόμενου.

Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2017, ενώ το υπό έρευνα υλικό αποτέλεσαν είκοσι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Αλεξανδρούπολης². Για την επεξεργασία και την ανάλυση του ερευνητικού υλικού χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου (Ιωσηφίδης, 2008).

3. Ανάλυση δεδομένων

Οι εξωτερικεύσεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα υποδηλώνουν ότι οι εκπαιδευτικές επισκέψεις συμβάλλουν στην υλοποίηση των διδακτικών στόχων που θέτουν οι εκπαιδευτικοί ανάλογα με τη διδακτική ενότητα, στην καλύτερη κατανόηση του εκάστοτε γνωστικού αντικείμενου, στη στάση και τη συμπεριφορά των μαθητών και στη δραστηριοποίησή τους για επανάληψη της επίσκεψης με την οικογένειά τους.

Αναλυτικότερα, σε ό,τι αφορά στη συμβολή των εκπαιδευτικών επισκέψεων στην επίτευξη των διδακτικών στόχων, οι απαντήσεις καταδεικνύουν ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τις εκπαιδευτικές επισκέψεις πάρα πολύ σημαντικές, εφόσον *«τα παιδιά γνωρίζουν και έρχονται σε επαφή με αυτό που μαθαίνουν, με τη γνώση, συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη»*.

Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η συμμετοχή σε εκπαιδευτικές επισκέψεις δίνουν στους μαθητές τη δυνατότητα να ξεφύγουν από το περιβάλλον της τάξης και να αποκτήσουν εμπειρίες αυτενεργώντας. Συγκεκριμένα αναφέρουν:

Εκπαιδευτικός (09): *«Τα παιδιά δεν μένουν μόνο στο θεωρητικό άκουσμα που έχουν στην τάξη, αλλά πηγαίνουν στο χώρο, δουλεύουν αυτά που έχουν ακούσει, τους γίνεται βίωμα το ότι βλέπω, παρατηρώ, ακούω, αγγίζω, μαθαίνω»*.

Εκπαιδευτικός (10): *«Με τις εκπαιδευτικές επισκέψεις τα παιδιά έρχονται κατευθείαν σε επαφή με το αντικείμενο το οποίο διδάσκονται. Εκεί θα λύσουν απορίες, εκεί θα δουν το θέμα που εξετάζεται μέσα στην τάξη και εκεί θα τους δοθεί το ερέθισμα να καταλάβουν τα πράγματα περισσότερο και με τις υπόλοιπες αισθήσεις»*.

2 Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι γυναίκες και η ηλικία τους κυμαίνεται από 28 μέχρι 54 έτη. Δεκαπέντε υπηρετούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από 20 έως 32 έτη και πέντε από 7 έως 18 έτη. Το 50% του δείγματος αποφοίτησε από Ακαδημία διευθύνσεων και στη συνέχεια παρακολούθησε το πρόγραμμα εξομοίωσης και το υπόλοιπο 50% αποφοίτησε από παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης τεταρτοετούς φοίτησης.

Εκπαιδευτικός (13): «Άλλο να κάθεται στην τάξη και να λες λόγια ή να βλέπεις στο βιβλίο μια εικόνα και άλλο να βλέπεις μπροστά σου το αντικείμενο που διδάσκεις».

Εκπαιδευτικός (16): «Μία εκπαιδευτική επίσκεψη είναι αντίστοιχα αυτό που λέμε μία εικόνα χίλιες λέξεις».

Εκπαιδευτικός (02): «Όταν το μάθημα γίνεται θεωρητικά και μετά συνοδεύεται από μία επίσκεψη που είναι βιωματική, βλέπουμε ότι τα παιδιά κατανοούν καλύτερα αυτό που διδάχτηκε και αυτό το αντιλαμβανόμαστε συνήθως όταν γυρνάμε από τις επισκέψεις, όπου ο στόχος συνήθως επιτυγχάνεται σε μεγάλο ποσοστό».

Εκπαιδευτικός (17): «Δεν μπορείς να διδάσκεις θεωρητικά. Για παράδειγμα, όταν πήγαμε στο κάστρο του Διδυμοτείχου, αν δεν πάει το παιδί να το δει με τα μάτια του, να το πιάσει, να τρέξει, να ακούσει πληροφορίες από κάποιον ειδικό, τότε δεν θα έχεις το ίδιο αποτέλεσμα».

Εκπαιδευτικός (05): «Όταν επισκεφθήκαμε τη Χαιρώνεια και λίγο πιο πριν είχαμε κάνει τη μάχη της Χαιρώνειας, ήτανε πολύ διαφορετικό όταν πήγαμε και είδαμε τα εκθέματα. Όλο αυτό συμπλήρωσε την εικόνα που μπορεί να είχαν τα παιδιά, εμπλούτισε το ίδιο το μάθημα και πιστεύω ότι σίγουρα αυτή η επίσκεψη τα βοήθησε να θυμούνται το κεφάλαιο αυτό».

Εκπαιδευτικός (03): «είναι πολύ πιο εύκολο για ένα παιδί να μάθει όταν κάνει και όταν συμμετέχει σε αυτό από το να ακούει μόνο. Οπότε, όταν οι χώροι που επισκεπτόμαστε έχουν να κάνουν πιο πολύ με την έμπρακτη συμμετοχή των παιδιών τότε έχει πολύ μεγάλο αποτέλεσμα».

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα, επισημαίνουν ότι οι εκπαιδευτικές επισκέψεις ανοίγουν τους ορίζοντες των παιδιών, καθότι μέσα από αυτές έρχονται σε επαφή με καινούρια και διαφορετικά ερεθίσματα και πολλές φορές μάλιστα – κυρίως όταν εκπλήσσονται αποτελούν αντικείμενο συζήτησης κατ' επανάληψη. Η διαδικασία αυτή δημιουργεί απορίες και κίνητρα για περαιτέρω απασχόληση με το εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο. Ο χώρος, τα εκθέματα αλλά και η αυτενέργεια των μαθητών μπορεί να συμβάλλει στην κατανόηση κάποιας αφηρημένης έννοιας, κάποιας ιστορικής κατάστασης ή φυσικής διαδικασίας.

Εκπαιδευτικός (05): «η γνώση συνδυάζεται με την πράξη, είναι καλό το παιδί να δει κάποια πράγματα, τα οποία δεν μπορεί να δει μέσα από ένα βιβλίο ή ένα βίντεο, είναι το βίωμα που αποκτούν, είναι η δική τους αντίληψη που θα τους δημιουργήσει τις δικές τους απορίες, τα δικά τους ενδιαφέροντα».

Εκπαιδευτικός (13): «Πολλές φορές, ειδικά στη φυσική που υπάρχουν αντικείμενα που δεν τα αντιλαμβάνονται, αν δεν το δουν, βλέποντάς το μόνο θεωρητικά δεν μπορούν να το κατανοήσουν».

Εκπαιδευτικός (15): «Για παράδειγμα, αν θα πάμε στις ανεμογεννήτριες ή στο εργοστάσιο εννοείται πως θα καταλάβουν πολύ καλύτερα την ενέργεια ή όταν πήγαμε στην μοριακή βιολογία κατάλαβαν τί είναι κύτταρο».

Εκπαιδευτικός (17): *«Όσο και να τους δείξαμε εδώ πέρα ότι το πεντάνευρο το βότανο έχει πέντε νεύρα γιατί το φύλλο του διαμορφώνεται έτσι κι έτσι, αν δεν το δει το παιδί δεν μπορεί να το καταλάβει, λοιπόν βγήκαμε έξω στην αυλή το είδαμε το πεντάνευρο και κάποια άλλα βοτάνια, τα παιδιά το επεξεργάστηκαν.. αυτό είναι μάθηση. Να το δεις, να το αγγίζεις, να το καταλάβεις».*

Οι εμπειρίες που αποκτούν οι μαθητές από τις εκπαιδευτικές εκδρομές εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους και εντυπώνονται στη μνήμη των μαθητών. Το δείγμα επιμένει ότι οι μαθητές θυμούνται καλύτερα κάτι το οποίο είδαν σε μία εκπαιδευτική επίσκεψη συγκριτικά με ένα απλό μάθημα μέσα στην τάξη, μια άποψη την οποία υποστηρίζουμε και εμείς.

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρουν:

Εκπαιδευτικός (12): *«αυτές οι επισκέψεις μένουν περισσότερο στη μνήμη, γιατί είναι η όλη διαδικασία, φεύγουν από το χώρο του σχολείου, πηγαίνουν κάπου αλλού που είναι κάτι διαφορετικό, το βλέπουν, το αγγίζουν, το ζουν».*

Εκπαιδευτικός (19): *«Βλέπουμε κι από την εμπειρία τη δική μας ότι ό,τι «νιώθω κι αισθάνομαι» μου μένει περισσότερο από το να έχω στείρες πληροφορίες και γνώσεις. Θυμούνται περισσότερο τι κάναμε σαν δράσεις παρά τα μαθήματα που έχουμε διδάξει. Δε θα θυμηθούν για παράδειγμα ένα τεστ που γράψαμε πριν δυο βδομάδες, θα θυμηθούν όμως τον πηλό που είχαμε και φτιάξαμε αγρεία. Αυτό θα το θυμηθούν».*

Εκπαιδευτικός (01): *«Τα παιδιά μέσα από το χώρο, και ειδικά άμα τους δίνει ερεθίσματα και το βλέπουν και βιωματικά με όλες τις αισθήσεις, το ζουν και μαθαίνουν μέσα από το παιχνίδι και φυσικά τους μένει».*

Εκπαιδευτικός (04): *«Βοηθείται πάρα πολύ θεωρώ η μνήμη τους όταν κάτι το βιώνεις έντονα κι επίσης σίγουρα είναι και η ευχαρίστηση, η ικανοποίηση που νιώθουν εκείνη τη στιγμή».*

Τέλος, μία εκπαιδευτικός θέλοντας να επισημάνει τη σημασία της ανατροφοδότησης αναφέρει ότι: *«Πάντα τους μένει κάτι ... αλλά πολύ σημαντικό για να σου μείνει κάτι είναι να το συζητήσεις και μετά. Το πήγα και είδα και τελείωσε δε δουλεύει και πολύ. Και εξαρτάται και πόσο σημαντικό και δυνατό είναι και το βίωμα».*

Σχετικά με τη συμβολή των εκπαιδευτικών επισκέψεων στη συμπεριφορά και στις στάσεις των μαθητών, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών τονίζει τη θετική συμβολή τους, καθώς μέσω των επισκέψεων αυτών αποκομίζουν εμπειρίες που θα τους στιγματίσουν. Συγκεκριμένα, οι μαθητές γίνονται πιο κοινωνικοί. Νιώθουν ελεύθεροι και χαλαροί, επικοινωνούν περισσότερο και αναπτύσσουν μεταξύ τους κλίμα συνεργασίας. Επιπρόσθετα, αποκτούν αίσθημα της υπευθυνότητας γεγονός που απορρέει από την τήρηση κανόνων π.χ. κατά τη δια-

δικασία της μετακίνησης κατά την επίσκεψη στον εκάστοτε χώρο κλπ. Τέλος, αυξάνεται το ενδιαφέρον και η συμμετοχή τους. Η διαφορετική προσέγγιση μίας θεματικής ενότητας, έχοντας μάλιστα βιωματικό χαρακτήρα, μπορεί να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών με αποτέλεσμα την δημιουργία κινήτρων για συμμετοχή.

Αναφέρουν, σχετικά, οι εκπαιδευτικοί:

Εκπαιδευτικός (01): *«τα παιδιά, καταρχήν δεν κάθονται απλά με τον διπλανό τους σε ένα θρανίο, είναι σε ομάδες. Πηγαίνουν κάπου πιο χαλαρά χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν σε κάτι, άρα δεν το βλέπουν σαν κάτι που τους ζορίζει, είναι πιο χαλαρά, θα παίξουν, θα μάθουν, θα χαρούν όλα μαζί. Άρα τους βοηθά στην κοινωνικοποίηση και στην καλλιέργεια της ομαδικότητας».*

Εκπαιδευτικός (20): *«Μέσα σε αυτό το χαλαρό και ευχάριστο κλίμα τα παιδιά απελευθερώνονται και τα βλέπεις να πλησιάζουν το ένα το άλλο με πιο μεγάλη άνεση και να δένονται και μεταξύ τους ακόμα περισσότερο».*

Εκπαιδευτικός (05): *«τα παιδιά μαθαίνουνε την υπευθυνότητα, το να μπορέσουν να αποχωριστούν τους γονείς τους, οπότε να είναι ανεξάρτητα, να μπορούν να αντιλαμβάνονται πιο εύκολα την αίσθηση του κινδύνου και να έχουν την ευθύνη και του διπλανού αλλά και του εαυτού τους».*

Εκπαιδευτικός (03): *«πολλές φορές αλλάζει η στάση τους απέναντι στο αντικείμενο. Δηλαδή, μία επίσκεψη μπορεί να καταφέρει έναν μαθητή που είναι αδιάφορος σε ένα σχολικό αντικείμενο να δείξει ενδιαφέρον με οποιονδήποτε τρόπο ή να ασχοληθεί παραπάνω με το αντικείμενο».*

Εκπαιδευτικός (15): *«Νομίζω πως τους κάνει πιο ώριμους και δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον μετά και για το σχολείο, για το μάθημα». «Τα παιδιά είναι πιο ελεύθερα, συμμετέχουν περισσότερο... μαθητές που μπορεί να ήταν κάπως αδιάφοροι μέσα στην τάξη, τους βλέπεις να είναι πιο ενεργοί στην επίσκεψη, να συνεργάζονται πιο εύκολα».*

Εκπαιδευτικός (08): *«Βλέπω ότι όλο αυτό τους κάνει να φέρονται διαφορετικά, να έχουν ενδιαφέροντα, περιέργεια, «τί είναι αυτό, τί είναι εκείνο», να κάνουν ερωτήσεις συνέχεια».*

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα, θεωρούν ότι μία εκπαιδευτική επίσκεψη μπορεί να λειτουργήσει ως έναυσμα προκειμένου να την επαναλάβει ο μαθητής μαζί με την οικογένειά του μαθητή αρκεί αυτή να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά του. Συγκεκριμένα αναφέρουν:

Εκπαιδευτικός (09): *«Όσο πιο δελεαστικό είναι το αντικείμενο, θα τους κεντρίσει το ενδιαφέρον για να ξαναπάνε, αλλά αυτό έγκειται στα ενδιαφέροντα του κάθε παιδιού, του κάθε μαθητή. Αν είναι το θέμα της αρεσκείας του μπορεί να το ζητήσει και να επισκεφθεί το χώρο και με την οικογένεια του».*

Εκπαιδευτικός (08): *«οι γονείς πήγαν με τα παιδιά εκεί γιατί τους είπαν τόσα πολλά πράγματα που θέλησαν να πάνε και μαζί τους ζανά».*

Διαπιστώσεις- Συζήτηση

Από την έρευνα αυτή συμπεραίνουμε ότι:

Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις θεωρούνται από τους εκπαιδευτικούς πάρα πολύ σημαντικές καθώς συμβάλλουν πολλαπλώς στην επίτευξη των εκάστοτε διδακτικών στόχων. Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών και οι εμπειρίες που αποκομίζουν στο πλαίσιο μίας εκπαιδευτικής εκδρομής διευκολύνει την επίτευξη των εκάστοτε διδακτικών στόχων.

Οι εκπαιδευτικοί της έρευνας θεωρούν ότι μέσα από τις εκπαιδευτικές εκδρομές ανοίγονται στους μαθητές νέοι ορίζοντες και δημιουργούνται ερεθίσματα και κίνητρα που τους οδηγούν σε ολοκληρωμένη προσέγγιση και κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου. Η επαφή των μαθητών με τα πραγματικά αντικείμενα και η βιωματική προσέγγιση της γνώσης οδηγεί στη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη και συνεπώς στην καλύτερη κατανόηση.

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρεί ότι οι εμπειρίες και η νέα γνώση που αποκομίζουν οι μαθητές στο πλαίσιο μίας εκπαιδευτικής εκδρομής, ιδιαίτερα όταν ανήκουν στη «σφαίρα των ενδιαφερόντων τους», παραμένουν περισσότερο στη μνήμη τους συγκριτικά με μία απλή διδασκαλία μέσα στην τάξη.

Ιδιαίτερη αναφορά κάνουν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα στην επίδραση των εκπαιδευτικών επισκέψεων στη συμπεριφορά και στις στάσεις των μαθητών, καθώς θεωρούν ότι μέσω αυτών οι μαθητές μπορεί να αλλάξουν τη στάση τους απέναντι σε ένα γνωστικό αντικείμενο.

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν ότι το κλίμα που επικρατεί στις εκπαιδευτικές επισκέψεις ευνοεί την άμεση επικοινωνία και τη συνεργασία των μαθητών μεταξύ τους με αποτέλεσμα να ενισχύονται οι δεσμοί μεταξύ τους. Επίσης, σε ένα τέτοιο κλίμα συνεργασίας και αλληλεγγύης οι μαθητές αισθάνονται χαλαροί, χαρούμενοι και ικανοποιημένοι, συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες της ομάδας και δεν φοβούνται να αναλάβουν ευθύνες.

Συγκεφαλαιώνοντας, επισημαίνουμε ότι οι εκπαιδευτικές εκδρομές αποτελούν μια ευχάριστη διαδικασία και μπορούν να συμβάλλουν τα μέγιστα στη βιωματική μάθηση.

Βιβλιογραφία

- Ανδρεάδου, Χ., & Δρακάκη, Μ. (2008). Το μουσείο ως χώρος ιστορικού γραμματισμού των εκπαιδευτικών: Η περίπτωση του «Μουσείου Σχολικής Ζωής Χανίων». Στο Ν. Γεωργιάδης, Κ. Σαραφίδου, & Π. Δεμίρογλου (Επιμ.), 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο, τ. Β'. *Ο Εκπαιδευτικός και το Έργο του. Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον, 17 – 19 Οκτωβρίου 2008* (σσ. 819-825). Δράμα: ΕΤ.Ε.Α.Δ.
- Bamberger, Y., & Tal, T. (2008). An experience for the lifelong journey: The longterm effect of a class visit to a science center. *Visitor Studies, 11*(2), 198-212. doi: 10.1080/10645570802355760.
- Behrendt, M., & Franklin, T. (2014). A Review of Research on School Field Trips and Their Value in Education. *International Journal of Environmental and Science Education, 9*(3), 235-245. doi: 10.12973/ijese.2014.213a.
- Χατζηδήμου, Δ. (2010). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική. Συμβολή στη διάχυση της παιδαγωγικής σκέψης*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.
- Χατζηδήμου, Δ., & Χατζηδήμου, Κ. (2014). *Προγραμματισμός διδασκαλίας στη θεωρία και στην πράξη. Εκπαιδευτικές-διδασκτικές τεχνικές, σχέδια μαθήματος και διδακτικά σενάρια για το δημοτικό σχολείο, το γυμνάσιο και το λύκειο*. Αθήνα: Διάδραση.
- DeWitt, J., & Osborne, J. (2007). Supporting teachers on science-focused school trips: Towards an integrated framework of theory and practice. *International journal of science education, 29*(6), 685-710. doi: 10.1080/09500690600802254.
- Dillon, J., Rickinson, M., Teamey, K., Morris, M., Young Choi, M., Sanders, D., & Benefield, P. (2006). The value of outdoor learning: evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review, 87*(320), 107-112.
- Falk, J., & Adelman, L. (2003). Investigating the impact of prior knowledge and interest on aquarium visitor learning. *Journal of Research in Science Teaching, 40*(2), 163-176. doi: 10.1002/tea.10070.
- Harkins, H. K. (2013). *Influences on practice: a study of teachers who implemented curriculum-based field trips with classroom connections*. PHD dissertation. University of Connecticut.
- Higgins, N., Dewhurst, E., & Watkins, L. (2012). Field trips as short-term experiential learning activities in legal education. *The Law Teacher, 46*(2), 165-178. doi: 10.1080/03069400.2012.681231.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Καρνέζου, Μ. (2010). *Μελέτη της οργάνωσης και της πραγματοποίησης*

- μαθητικών επισκέψεων σε επιστημονικά και τεχνολογικά μουσεία (Διδακτορική Διατριβή). Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών. Ανακτήθηκε στις 4 Νοεμβρίου 2015 από: <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/22718>.
- Krakowka, A. (2012). Field trips as valuable learning experiences in geography courses. *Journal of Geography*, 111(6), 236-244. doi: 10.1080/00221341.2012.707674.
- Krepel, W., & DuVall, C. (1981). *Field Trips: A Guide for Planning and Conducting Educational Experiences. Analysis and Action Series*. Washington.: National Education Association. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2016 από: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED205526.pdf>.
- Lucas, K. (2000). Environmental effects on learning: The outdoor field trip. *Science Education*, 65(3), 301-309. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sce.3730650309/full>.
- Mortensen, M. F., & Smart, K. (2007). Free-choice worksheets increase students' exposure to curriculum during museum visits. *Journal of Research in Science Teaching*, 44(9), 1389-1414.
- Nadelson, L., & Jordan, J. (2012). Student attitudes toward and recall of outside day: An environmental science field trip. *The Journal of Educational Research*, 105(3), 220-231. doi: 10.1080/00220671.2011.576715.
- Pasquier, M., & Narguizian, P. J. (2006). Using nature as a resource: Effectively planning an outdoor field trip. *Science Activities: Classroom Projects and Curriculum Ideas*, 43(2), 29-33.
- Rix, C., & McSorley, J. (1999). An investigation into the role that school-based interactive science centers may play in the education of primary-aged children. *International Journal of Science Education*, 21(6), 577-593. doi: 10.1080/095006999290453.
- Ταρατόρη-Τσαγκατίδου, Ε. (1999). Το ενδιαφέρον στην εκπαιδευτική διαδικασία. *Κίνητρο 1*, 15-19.
- Xanthoudaki, M. (1998). Is it always worth the trip? The contribution of museum and gallery educational programmes to classroom art education. *Cambridge Journal of Education*, 28(2), 181-195. Doi: 10.1080/0305764980280204.

Abstract

Aim of this study is to investigate primary education teachers' views regarding field trips and their impact on student learning. The survey findings show that elementary teachers consider field trips as very important. Students who participate in field trips gain experiences that contribute to the achievement

of precise educational objectives. Teachers have positive attitudes towards field trips as they consider that these have an effect on reinforcing student communication, cooperation and responsibility.

Key-words: educational visits, field trips, teaching, learning, teachers, experience

Ζωή Γκουτζέρη

Εκπαιδευτικός, MSc. Π.Τ.Δ.Ε. Δ.Π.Θ.

Τηλ.: 6982433437

E-mail: gkouzoi@yahoo.gr

Μαρίνα Κουγιουρούκη

Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε. Δ.Π.Θ.

Τηλ.: 2551030101, 6945236390

E-mail: mkougiou@eled.duth.gr